

Z-kuckó

Z-HANGOLÓ

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd gyorsulva:

- zizezá-zuzazó-zizezá-zuzazó...
- zeke-zaka-ziki-zuku-zeke-zaka-ziki-zuku...
- izzi-uzzu-ezze-ázzá-izzi-uzzu-ezze-ázzá...
- urzi-orza-ürző-érze-urzi-orza-ürző-érze...

Ejtsük tisztán a következő szópárokat, ikerszavakat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- zegzug
- zúg-búg
- gizgaz
- zimm-zumm
- ázik-fázik
- hímez-hámoz

Ejtsük tisztán a következő szósorokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- kéz, méz, réz, géz
- ház, máz, ráz, gáz
- tűz, víz, fűz, tíz

Tűz – víz – ház

A közismert tűz – víz – levegő játék mintájára játszunk mozdulatváltó játékot! A gyerekek felállnak a helyükön, és a pedagógus bekiáltott szavára az alábbi testhelyzeteket veszik fel:

TŰZ → Leguggolnak, hogy melegedjenek a tűznél.

VÍZ → Felmásznak egy székre, asztalra, padra, hogy ne érje el őket az árvíz.

HÁZ → Bebújnak az asztal, pad alá.

Menetelő

Álljunk meg egyhelyben, mint a fák! Zúgjunk, mint a szél, mozgassuk ágainkat (karjainkat)! Zúgjunk erősebben, mintha viharos szél lenne, csapkodjunk az ágainkkal! A pedagógus lépjen a fák közé, és helyben menetelve (negyed értékenként lépve) mondja menetritmusra Weöres Sándor *Megy az úton a katona* című versének első versszakát! (A gyerekek közben zúgjanak tovább!)

<u>M</u> egy az úton <u>a</u> katona,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
<u>z</u> úg a vihar, <u>f</u> új a szél,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
<u>z</u> úg-búg, <u>f</u> új a szél,	□	tá-tá...ti-ti-tá
<u>a</u> katona <u>s</u> ose fél.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

A pedagógus ismétlje meg a versszakot, mint egy toborzót! A gyerekek közül katonává válhat, aki menetelve vele együtt tudja mondani. Az első ismétléskor valószínűleg csak néhányan fognak csatlakozni. A második ismétlésnél már többen, a harmadik ismétlésnél pedig már egész sereg. Aki nem tud vagy nem akar csatlakozni, az marad mindvégig a szél.

Végül a pedagógus mondja el a vers második szakaszát is, amit kétsoronként ismételve, felelgetve követhet a sereg! (Ritmusa az első versszakhoz hasonló.)

Vonatozó

Vonatozzunk a *Fut a vonat...* kezdetű mondókával! Előbb helyben járva, ütemes kar- és lábmozgással (negyed értékenként). Majd 8-10 gyerek álljon egymás mögött sorba, karjukat az előtte álló vállára vagy derekára téve, és ütemes lépésekkel járjanak a teremben! Több vonatszerelvény halad, vigyázni kell, össze ne ütközzenek! A legelől járó a mozdonyvezető, aki helyben járással állíthatja meg a vonatot, amíg egy másik szerelvény elhalad. (A mondóka a következő oldalon található!)

Fut a vonat,	□□	ti-ti-ti-ti
megy a vonat,	□□	ti-ti-ti-ti
zakatol,	□	ti-ti-tá
zakatol,	□	ti-ti-tá
taka, taka,	□□	ti-ti-ti-ti
taka, taka,	□□	ti-ti-ti-ti
zakatol,	□	ti-ti-tá
zakatol.	□	ti-ti-tá

Képböngésző

Nézzük meg a nyitó oldalpár (140–141. o.) képét: Hol fut a vonat? Ki találja meg hamarabb?

Vajon kit visz Z-vel? – Pl.: Zitát, Zolit, Zoét, Zelmát, Zoránt, Zalánt...

Mit visz z-vel? – Pl.: zoknit, zakót, zacskót, zászlót, zongorát, zenét, zörejt...

GYÜMÖLCSTÁJ, MÉZLEGELŐ

Képböngésző

Nézzük meg jobban a képet! Mások is visznek valamit. Kik dolgoznak serényen, és mit visznek, mit hordanak? – Méhecskék hordják a virágokban található édes nektárt, amiből mézet készítenek.

Mit látunk még a képen? – Tele van virággal és napfényre emlékeztető sárga arannyal. És ott bujkálnak a zöld levélkék is.

Bújj, bújj, zöld ág

Valószínűleg ismerik már a gyerekek a *Bújj, bújj, zöld ág* dalának kapus játékát, amit a következő módon játszhatunk:

Választunk két kapust, akik egymással szembeállva kezüket a magasban összekulcsolják, így tartanak kaput. A kapusok maguk közt (hogy a többiek ne hallják) választanak egy-egy virág- vagy gyümölcsnevet, pl. „alma“ és „körte“. A többiek közben kézfogással felsorakoznak, és énekelve elindulnak. A kapu alatt átbújva nyolcas alakban kerülgetik a kapusokat.

Bújj, bújj, zöld ág,
zöld levelecske,
nyitva van az aranykapu,
csak bújzatok rajta!
Rajta, rajta,
Leszakadt a pajta,
Leszakadt a pajta,
Bent maradt a macska.

Az ének végén a kapusok lecsukják a kaput: aki benne marad, az a macska. Az egyik kapus megkérdezi tőle:

– Mit szeretsz, almát vagy körtét?

Amelyiket választja a macska (pl. almát), annak a kapusnak a háta mögé áll.

A játékot addig ismételhetjük, amíg csak egy pár marad szabadon. Ők lehetnek a következő kaputartók.

Az eredeti játékot megtaláljuk a Csemadok weboldalán, a dal kottájával együtt.

Kattints ide!

Zümmögők

A kapus játék végén, amikor nem játszunk tovább, mindenki változzon méhecskévé Kányádi Sándor *Zümmögő* című versének refrénsoraival! A mondókát mondogatva fussanak szét a gyerekek, és gyűjtögessenek nektárt a teremben! A szöveg magától kínálja a szimultán (hangsúlyos-mértékes) versritmust:

Zümm bele, zümm bele, – U U – U U tá-ti-ti tá-ti-ti
zümm, zümm, zümm... – – – tá-tá-tá

Ha kigyűjtögették magukat a méhek a teremben, folytassuk a gyűjtögetést a könyvben! Keressük meg a verset, és olvassuk fel párbeszédesen: a méhek kórusára (1–2. sor) egy-egy

szóló felolvasó válaszol a versszakok 3–5. sorával. (A felolvasókat az arra vállalkozók közül válasszuk ki!)

A zümmögőkórus után beszéljük meg, mi történik a versben! Mennyi idő telik el a versszakok történése között?

1. virágzás (általában március végén, április elején) – „bogárzás” (méhek, darazsak, bogarak keresik a nektárt, közben beporozzák a virágokat)
2. virághullás (néhány hét múlva, április végéig)
3. gyümölcsérés (május végétől július közepéig)

Figyeljük meg, hogyan csengenek össze a záró sorok rímzavai! Mit jelentenek?

népesül → sok nép lakja: ellepik a méhek, darazsak, dongók

elrepül → szél repíti el

édesül → gyümölcse érik

Mézvásár

Amikor a gyümölcs beérik, a mézet a méhész „kipergeti”, és piacra kerül. A piacon, vásárban árusok árulják a mézet és a mézből készült édességeket is. Ilyen édesség a mézből, cukorból készült törökméz.

Olvassuk el, és tanuljuk meg az *Ide nézz! Törökméz* kezdetű mondókát, majd játszunk vele vásári árus jelenetet! A játékhoz kell egy kikiáltó, aki lehet maga az árus, és kellenek vásárlók is. Osztályszinten és kis csoportokban is megrendezhetjük a mézvásárt. Az árusok árulhatnak különböző termelői mézet, mézkészítményeket.

A mondóka első két sorát átalakíthatjuk a mézfajták megnevezésével. Pl.:

Ide nézz! Akácméz,
aranyszínű, tiszta méz.

Ide nézz! Fenyőméz,
cukorédes, barna méz.

Idenézz! Vegyes méz,
virágoktól édes méz.

Idenézz! Repceméz,
selyemsárga krémes méz.

Gyümölcssaláta

Eszközanyagok: Gyümölcsök, tálak, cukor, méz

Készítsünk gyümölcssalátát különböző, frissen beszerezhető gyümölcsökből! Lehetőleg magozott meggy is kerüljön bele, ami nem baj, ha befőtt, konzerv vagy fagyasztott gyümölcs. Az édesítést fele cukorral, fele mézzel végezzük, majd kóstoljuk meg a savanyú-édes ízeket elegyítő gyümölcssalátát! Így a tevékenység és ízlelés szintjén is átélhetjük a versek, mondókák hangulatát.

ÁLLATKERTBEN

Képböngésző

Nézzük meg a 142–143. oldalpár képét: Hova látogatunk itt? – Állatkertbe; de lehetséges válasz minden, ami az állatok élőhelyére vonatkozik, pl. dzsungelbe, erdőbe, szavannára.

Tudják-e a gyerekek, idegen szóval, rövidítve hogy nevezzük az állatkertet? Mondjuk ki együtt: ZOO (zó).

Milyen állatokat nézünk meg itt? A képek elárulják, soroljuk fel: majom, borz, zebra, madarak. A négyféle állat közül válasszon egyet minden gyerek, és alkossanak az állatok szerinti látogatócsoportokat. Minden csoportnak más lesz a feladata:

Zebra csoport

Olvassátok el Markó Béla *Zebra-e a zebra?* című versét!

Miből áll a zebra-próba? Mivel akarja megállapítani a versbeszélő, hogy zebra-e a zebra?

Mi a véleményetek erről a próbáról?

Melyik állat eszik zabot? Vajon a zebra megenné-e, ha kapna? (Érdeemes tudni, hogy a zebra is a lófélék családjába tartozik, tehát közeli rokon. A ló különleges ennivalót, abrakot is kap. Legjobb abrak számára a zab. A zebra viszont beéri a fűvel, szénával, nem kap abrakot.)

A vers nem állatkerti útmutató vagy biológiai lexikon, inkább egy szójátékra épül. Melyik az a két szó, ami nagyon hasonlít egymásra, és amivel játszik a költő? Miben különbözik a két szó? (zebra → zabra, hangváltás: e → a)

Alkossatok ti is új mondatokat, amiben benne van a két szó!

Borz csoport

Olvassátok el Gryllus Vilmos *Borz* című versét.

Milyenek ismerjük meg a borzot ebből a versből? Gyűjtsétek össze a borztulajdonságokat.

Mitől morcos és morgolódo ez a borz? Mi a véleményetek a viselkedéséről?

(A „lét” szó azt jelenti: élet. Érdeemes tudni, hogy a borz nappal kiterjedt föld alatti üregrendszerében tartózkodik, népes családjával együtt. Az üregrendszert folyamatosan karbantartja és bővíti.)

Sok mindent megtudunk a borzról, a vers mégsem biológiai lexikon. Fontosabb benne a szójáték. Milyen szavakba bújt bele a borz? Gyűjtsétek ki az összes szót, amiben megtaláljátok a „borz” szóalakot!

Keressetek olyan szavakat is, amelyek hangzása szintén borzoló!

Majom csoport

Olvassátok el a *Zoo-csemege* című történetet!

Mire volt kíváncsi legjobban Sára és Lóci az állatkertben? Mivel készültek a kismajommal való találkozásra? Hogyan fogadta Zizi a Zoo-csemeget?

Mi lett a Zoo-csemege sorsa? Mi ette meg?

Mit gondoltok, miért nem szabad bármivel etetni az állatokat?

(Érdeemes tudni, hogy az lenne a legjobb, ha a látogatók semmivel sem etetnék az állatokat. A Zoo-csemege olyan állateledel, amely elég sok állatnak adható. Aki igazán szeretne az állatok

etetéséhez hozzájárulni, az megteheti úgy, hogy „örökbe fogadja” a kedvencét, vagyis a család felnőtt tagja felajánlja adójának egy százalékát.)

Gyűjtsétek össze a szövegből, milyen állatnak kínálták még a Zoo-csemegét a gyerekek! Mely állatok nevében találunk z betűt?

Melyik az a majomfajta, amelyiknek a nevében szintén van z betű? (csimpánz)

Tudjátok-e, mit eszik? Állítsatok össze számára egy étlapot!

(A csimpánzok mindenevők. Táplálékukat elsősorban növényi részek, gyümölcsök, levelek, rügyek alkotják. De állati eredetű táplálékot: rovarokat, férgeket, kisebb emlősöket is fogyasztanak.)

Madár csoport

Olvassátok el a *Zoo-csemege* című történetet!

Mire való a Zoo-csemege? Miért csak ezzel szabad etetni az állatokat?

Mi történt a Zoo-csemegével, mire Sára és Lóci a madárházhoz ért?

Mi várt ott rájuk?

A madarak elég nagy hangzavart tudnak kelteni. Melyik madárfajta hangját ismeritek? (A baromfiudvar madárlakói is szóba jöhetnek.) Melyiket tudnátok utánozni? Alakítsatok madárkórust, amiben madárhangok szólalnak meg! Hogy milyen sorrendben, melyik madár mikor lép be a kórusba, vagy egyszerre, azt ti találjátok ki!

VIRTUÁLIS ÁLLATKERT

Eszközигény: Számítógép, digitális tábla

A fenti csoportmunka mellé minden állathoz, illetve állatcsoporthoz további kép- és hanganyagot is ajánlunk:

Borzoló

Ismerkedjünk a borzral Gryllus Vilmos *Borz* című dala és egy videófelvétel segítségével, ami a kerecsendi Berek-erdőben készült! A két felvételt együtt találjuk a *Borzoló* című tankockán.

Kattints ide!

Zebrák

Figyeljük meg a zebrák, zebracsikók életét a természetes élőhelyükön, Afrikában és a budapesti Állatkertben!

Kattints ide!

Kismajom az állatkertben

2018-ban ritka kismajom született a budapesti Állatkertben. Az aranyhasú mangábébébit mutatja be egy rövid videófilm, amit érdemes megnézni. Már csak azért is, mert megfigyelhetjük, mit eszik az anya és a kicsi.

Kattints ide!

Madárház zével

Ismernek-e a gyerekek olyan madarakat, amelyek nevében z hang/betű van?

Legismertebbek a házasított madarak: házi kacsa, házi lúd, házi tyúk, házi galamb. De ismerős lehet a házi veréb, a túzok vagy a zöldike is.

Ám vannak egészen különös madarak is, amelyeknek már a neve is érdekes. Kitalálják-e a gyerekek, melyik név melyik madárhoz tartozik a *Madárház zével* című tankockán?

Párosítsák a neveket a képekkel! A képek kattintással nagyíthatók.

A tankockán szereplő madarak mind megtalálhatók a budapesti Állatkertben.

Kattints ide!